

Zahvaljujemo se gospođi Emily Vargas-Barón, direktorici Instituta za rekonstrukciju i međunarodnu bezbjednost kroz obrazovanje (RISE Institut), koja nam je pomogla pri izradi programa integriranih centara ranog dječijeg rasta i razvoja u Bosni i Hercegovini.

Posebno smo zahvalni gospođi Elviri Sánchez-Igual menadžerici za komunikaciju iz Svjetskog udruženja edukatora za rano djetinjstvo (AMEI-WAECE), koja je odobrila prevod ovog materijala iz projekta "Učimo živjeti zajedno u miru, od ranog djetinjstva" i njegovo korištenje u integriranim centrima ranog dječijeg rasta i razvoja za roditelje i djecu u BiH.

Prevod i štampu materijala omogućio UNICEF

MATERIJAL ZA NASTAVNIKE: AKTIVNOSTI SA DJECOM

Svjetsko udruženje vaspitača u ranom djetinjstvu (AMEI-WAECE)

Organizovani i mirni suživot u učionici je neophodan uslov za normalno odvijanje života u vrtiću. To podrazumijeva odgovornost kako vaspitača tako i djece da obrate pažnju i povedu brigu da svi njihovi postupci i odluke budu u skladu sa pravilima ponašanja koja su univerzalna i važe za svakoga.

To naravno podrazumijeva dvije važne stvari: prvo, da pravila budu primjerena dječjem nivou i, drugo, da ih se treba strogo pridržavati i trpiti posljedice u slučaju nepoštovanja ili ignorisanja istih.

Zavisno od mogućnosti uzrasne grupe, malu djecu će možda biti potrebno motivisati i obratiti pažnju na njihovo ponašanje. Neophodno je naučiti ih pravilima kojih treba da se pridržavaju i pohvaliti ih kada to učine ili im staviti do znanja kada prekrše pravila. To treba raditi tokom svake aktivnosti. Pravila ne smiju da se pretvore u Deset zapovijedi o ponašanju u situacijama koje nemaju dodira sa njihovim svakodnevnim životom.

Kako bi se ovo postiglo, od ključnog je značaja da djeca prihvate odgovornost ponašanja u skladu sa pravilima kao "sopstvenu obavezu", a ne kao nametnutu obavezu. Djeca treba sopstvenom voljom i odlukom da usvoje ova pravila, a ne da im ona budu nametnuta spolja, iako se može očekivati da će djeca iz raznih razloga povremeno prekršiti pravila, što je i uobičajeno za njihov uzrast. Kako budu učila da se pridržavaju pravila, tako će njihovo ponašanje vremenom postati predvidljivije i naposljetku postati uobičajeni obrazac ponašanja (karakterna crta).

Na početku kursa ili polugodište, djecu treba naučiti pravilima, a vaspitač(ica) će osmisliti nekoliko aktivnosti za tu svrhu.

Roditelji takođe treba da budu upoznati sa ovim pravilima, na takav način da kod kuće utvrđuju i dodatno potkrepljuju način ponašanja koji vaspitači pokušavaju da izgrade kod djece.

Aktivnost br. 1 "Učimo živjeti zajedno u učionici"

Kratak pregled aktivnosti:

Vaspitač(ica) će zajedno sa djecom formulisati pravila kojih će se svi morati pridržavati, zatim će se svi obavezati da će poštovati pravila i na kraju će razgovarati o tome kako se ponašaju ljudi koji se obavežu da će uraditi nešto za dobrobit drugih.

Cilj:

- Naučiti djecu pravilima ponašanja koja će važiti u učionici.
- Dobiti od djece početno obećanje da prihvataju obavezu da će se pridržavati pravila.

Procedure:

- Objašnjavanje
- Razgovor
- Pitanja i odgovori
- Analiza i sinteza

Potrebni materijal:

Uobičajeni materijali za likovne aktivnosti, pano, karton i kasetofon.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Vaspitač(ica) pomoću sljedećih pitanja pokušava ustanoviti šta djeca znaju o pravilima:

Znate li šta je pravilo? Šta je tačno pravilo?

Kako se ljudi ponašaju ili šta rade kad se pridržavaju pravila?

Zašto su pravila važna?

Koja pravila ponašanja u učionici znate?

Da li ih se pridržavate ili ne?

Da li znate nekoga ko se ističe po tome što se pridržava pravila?

Kako se on(a) ponaša?

Drugi dio

Nakon ove početne aktivnosti, vaspitač(ica) će djeci objasniti šta su pravila nadovezujući se na ono što su neispravno ili nepotpuno rekla u svojim odgovorima.

Vaspitač(ica) će zaključiti ovaj dio objašnjenjem da je pravilo zapravo vrsta ponašanja koja je ustanovljena kako bi život i boravak na jednom mjestu bio miran, organizovan i skladan. Zato je neophodno ponašati se u skladu sa pravilima. To je jedna veoma lijepa osobina i svi vole i cijene ljude koji poštuju pravila.

I zato i oni moraju da budu djeca koja poštuju pravila i koja ih se dosljedno pridržavaju od početka do kraja.

Treći dio

U ovom dijelu djeca će predložiti pravila koja će se primjenjivati u učionici. O njihovim prijedlozima će diskutovati i odlučivati cijela grupa. Vaspitač(ica) će se pobrinuti da predložena pravila budu primjerena uslovima i uzrastu grupe:

Ne udarajte jedni druge.

Nemojte vikati u učionici.

Pospremite učionicu nakon svake aktivnosti.

Održavajte učionicu čistom i pokupite sve papiriće s poda.

Recite izvolite, hvala, molim, nema na čemu, dobrodošli kad god je to potrebno.

Čuvajte materijal i opremu u učionici.

Poštujte drugare i strpljivo čekajte svoj red.

Pomozite vaspitačici kad vas zamoli za pomoć.

Budi pažljivi tokom aktivnosti u učionici.

Vaspitač(ica) može odabrati samo neka od ovih pravila zato što prekomjeran broj pravila obično ima suprotan efekat i ograničava samostalnost.

Kad god dijete kaže neko pravilo, npr. "Održavajte učionicu čistom...", vaspitač(ica) će objasniti od čega se sastoji to pravilo kako bi svako dijete shvatilo koji je cilj tog pravila. Nakon što se sve nejasnoće u vezi s pravilima otklone, prelazi se na grupno glasanje gdje svako dijete glasa podizanjem ruke.

Vaspitač(ica) treba da naglasi da nakon što se usvoji neko pravilo, svako dijete postaje obavezno da ga se pridržava i shodno svom ponašanju će biti kritikovano ili pohvaljeno.

Vaspitač(ica) treba da snima čitavu aktivnost kako bi se kasnije mogli izvući i zabilježiti najbitniji momenti. Snimljeno objašnjenje i usvajanje svakog pravila se kasnije može koristiti kao podsjetnik djeci da su obećala da će se ponašati u skladu s izglasanim pravilom.

Četvrti dio

Likovna aktivnost u kojoj će djeca nastojati da nacrtaju svako pravilo, npr. djeca koja kupe papiriće s poda, uređuju police i slično. Vaspitač(ica) će nacrtati mnogo kompletnije i jasnije slike pravila, koje će postaviti u različite dijelove učionice pored dječjih radova na temu tih pravila.

Peti dio

Na kraju svake sedmice, ili periodično, kad god misli da je potrebno s obzirom na specifičnosti grupe, vaspitač(ica) će s djecom održati kratke sastanke na kojima će ocjenjivati u kojoj mjeri su se djeca pridržavala pravila tokom prethodnog perioda,

Svjetsko udruženje vaspitača u ranom djetinjstvu (AMEI-WAECE)

pohvaliće i nagraditi uzornu djecu i kritički se osvrnuti na ponašanje djece koja se nisu pridržavala pravila kako bi im pomogla da prevaziđu probleme u narednom periodu.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Pokazali su da imaju predstavu o tome šta su pravila.			
Prepoznali su kako se ponašaju ljudi koji se pridržavaju pravila.			
Naveli su neka pravila koja se primjenjuju u učionici.			
Predložili su pravila ponašanja u vrtiću.			
Obavezali su se da će se pridržavati usvojenih pravila.			
Zajednički su radili na formulisanju pravila.			

Aktivnost br. 2 "Najuzornija djeca"

Kratak pregled aktivnosti:

U ovoj aktivnosti vaspitač(ica) i djeca u jednom dijelu učionice prave počasni pano za svu djecu koja se pridržavaju uspostavljenih pravila. Vaspitač(ica) će kasnije objasniti svrhu tog panoa i, na kraju, djeca će odlučiti koga će staviti na počasnu listu.

Cilj:

- Stimulisati djecu da se pridržavaju pravila.
- Naučiti djecu da procjenjuju dobro ponašanje svojih prijatelja.

Procedure:

- Praktične radnje
- Razgovor
- Objašnjenje

Svjetsko udruženje vaspitača u ranom djetinjstvu (AMEI-WAECE)

Potrebni materijal:

Pano ili tabla, sto sa albumom, stolnjak, fotografije odabrane djece.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Vaspitač(ica) će objasniti grupi da treba da postave počasni pano, gdje će postaviti fotografije djece koju grupa izabere kao najuzorniju.

Vaspitač(ica) će se pobrinuti da sva djeca učestvuju u zajedničkoj aktivnosti postavljanja panoa: jedni će očistiti dio učionice u kojem će biti postavljen pano, drugi će pripremiti kartonske okvire za fotografije odabrane djece, treća grupa će izraditi papirnati stolnjak, četvrta grupa će pomoći vaspitačici da ukrasi pano na kojem će biti postavljene slike i diplome itd.

Drugi dio

Nakon postavljanja panoa, djeca će uz pomoć vaspitačice ocijeniti svoje ponašanje tokom te aktivnosti i grupno će glasati za djecu koju smatraju najboljom u poštovanju pravila ponašanja.

Treći dio

Svake sedmice, ili onoliko često koliko misli da je potrebno, vaspitač(ica) će s djecom održati kratke sastanak na kojem će odrediti koja su djeca bila najbolja te sedmice i čije će slike biti postavljene na počasni pano.

Vaspitač(ica) će se postarati da ova glasanja budu pravična. Vaspitač(ica) može i sam(a) odabrati najbolju djecu, ali to nema isti vaspitni efekat kao kad djeca to urade uz pomoć vaspitačice. Cilj je da djeca ocijene sopstveno obećanje da će se pridržavati pravila koje su dali u prethodnim aktivnostima.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Timski su ispunili zadatak.			
S oduševljenjem su učestvovali u izradi i postavljanju počasnog panoa.			
Pravično su ocijenili ponašanje svojih drugara u pogledu poštovanja pravila.			
Pomenuli su da žele da se i njihova slika nađe na panou.			
Obećali su da će popraviti svoje ponašanje kako bi i njihove slike bile postavljene na počasnom panou.			

Aktivnost br. 3

Svjetsko udruženje vaspitača u ranom djetinjstvu (AMEI-WAECE)

Iskustvo od ključnog značaja za ocjenu bloka "Život u mom vrtiću"

Kratak pregled aktivnosti:

Igra uloga u kojoj se djeca igraju "naše učionice". Vaspitač(ica) će na početku pozvati djecu da se igraju, a nakon igre će razgovarati s njima i zajednički će ocijeniti tok igre.

Cilj:

- Razviti kod djece iskustva u vezi sa pridržavanjem pravila ponašanja u učionici.
- Utvrditi znanje koje su djeca stekla o pravilima suživota u vrtiću.

Procedure:

- Igra
- Razgovor

Potrebni materijal:

Igraonica u kojoj će se djeca igrati učionice sa neophodnim namještajem, opremom i materijalima.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Vaspitač na početku razgovara s djecom i poziva ih da se igraju vrtića. U ovoj igri, vaspitač(ica) može indirektno posmatrati da li se djeca pridržavaju pravila ponašanja u učionici bez prethodne napomene da poštuju ta pravila tokom igre.

Djeca se dogovaraju ko će igrati koju ulogu, uzimaju svoje materijale i odlaze u igraonicu da se igraju.

Drugi dio

Djeca se igraju. Vaspitač(ica) se uključuje samo da pomogne djeci kojoj je potrebna pomoć, da podstakne igru i da razvije ključne situacije u igri pomoću kojih će provjeriti kako djeca reaguju, npr. vaspitač se može uključiti u igru kada primijeti da je neko dijete uradilo nešto pravilno ili nepravilno kako bi posmatrao reakcije djece dok igraju svoje uloge.

Treći dio

Nakon igre, vaspitač(ica) i djeca će ocijeniti igru i razgovarati o tome kako su se igrali, da li su se dobro uživjeli u svoje uloge i kakvi su bili međusobni odnosi među djecom. Cilj ovog razgovora je da se djeca podstaknu da analiziraju da li su se likovi u igri pridržavali pravila ponašanja ili ne.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Primjereno su se ponašali tokom igre.			
Bila im je potrebna pomoć da se užive u svoju ulogu.			
Bili su uživljeni u svoj lik od početka do kraja igre i ugradili su u njega neka od pravila ponašanja u vrtiću.			
Dali su ispravan odgovor na pitanja o tome da li su se likovi pridržavali pravila ponašanja tokom igre ili ne.			
Tokom igre pokazali su pozitivan stav prema poštovanju pravila ponašanja.			
Razmišljali su o tome da se pridržavaju pravila ponašanja u vrtiću i u svakodnevnom životu van vrtića.			